

Vastaus kirjalliseen kysymykseen maahanmuuttajien työnteko-oikeudesta, työluvista, henkilötodistuksesta ja passista

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Anne Kalmarin /kesk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 49/2020 vp:

Millä keinoin hallitus helpottaa työnantajien ajantasaista ja nopeaa tiedonsaantia työntekijän työnteko-oikeudesta ja

miten hallitus edistää kotimaansa henkilötodistuksen omaavan, mutta passittoman henkilön muukalaispassin tai muun henkilötodistuksen saamista, jonka avulla kansallisen passin saaminen mahdollistuu?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ulkomaalaislain (301/2004) 86 a §:n (1218/2013) mukaan työnantajan on varmistauduttava siitä, että palvelukseen tulevalle ja palveluksessa olevalla ulkomaalaisella on vaadittava työntekijän oleskelulupa tai että hän ei tarvitse oleskelulupaa.

Ulkomaalaislain 79 §:n (720/2018) 2 momentin mukaan oikeus tehdä työtä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka on hakenut kansainvälistä suojelua tai tehnyt 102 §:ssä tarkoitetun uusintahakemuksen, kun hän on esittänyt voimassa olevan vaadittavan rajanylitykseen oikeuttavan matkustusasiakirjan ja hän on hakemuksen jättämisen jälkeen oleskellut maassa kolme kuukautta tai kun hän on hakemuksen jättämisen jälkeen oleskellut maassa kuusi kuukautta.

Turvapaikanhakija saa pyynnöstä Maahanmuuttovirastolta todistuksen työnteko-oikeudestaan. Todistus ei kuitenkaan ole edellytys turvapaikanhakijan työnteko-oikeudelle vaan hakijalla on työnteko-oikeus suoraan ulkomaalaislain 79 §:n nojalla. Mitään laissa säädettyä edellytystä todistuksen hankkimiselle ei ole. Työnantajat kuitenkin haluavat varmistukseksi usein todistuksen työnteko-oikeudesta. Työnteko-oikeuden tarkastaminen suoraan Maahanmuuttovirastolta on mahdollista myös valtakirjalla.

Aikaisemmin työnantaja pystyi varmistamaan ulkomaalaisen työntekijän työnteko-oikeuden Maahanmuuttovirastolta työnantajien puhelinpalvelusta. Puhelinpalvelusta luovuttiin Maahanmuuttovirastossa, koska tiedon antaminen puhelimitse hakijoiden työnteko-oikeuden tilanteesta ei täytä tietosuojavaatimuksia. Henkilön asema turvapaikanhakijana on lähtökohtaisesti salassa

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 49/2020 vp

pidettävää tietoa. Todistus toimitetaan tästä syystä ainoastaan hakijalle, eikä esimerkiksi suoraan työnantajalle.

Todistuksia työnteko-oikeudesta tehdään resurssien asettamissa rajoissa mahdollisimman pikaisesti. Joissain tapauksissa ongelmana on myös se, että asiakkaan tilanne on saattanut muuttua todistuksen laatimisen jälkeen, mikä osaltaan vaikuttaa käsittelyajan pituuteen. Maahanmuuttovirastolta saatujen tietojen mukaan tämänhetkinen käsittelyaika-arvio on kolme viikkoa siitä, kun työnteko-oikeutta koskeva todistus on tilattu ja todistusmaksu on maksettu. Tästä ajasta kaksi viikkoa varataan todistuksen tekemiseen ja viikko todistuksen toimittamiseen postitse. Todistuspyynnöt pyritään käsittelemään mahdollisimman nopeasti, mutta Maahanmuuttoviraston nykyisessä resurssitilanteessa kolme viikkoa on realistinen aika-arvio. Työnteko-oikeuden määräytyminen ja asian selvittäminen edellyttävät myös hyvää lainsäädännön tuntemusta ja tästä syystä on myös hakijan etu, että todistuksia kirjoittavat henkilöt ovat asiaan perehtyneitä.

Ulkomaalaislain 35 §:n mukaan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen matkustusasiakirja on voimassa. Matkustusasiakirjavaatimus on lähtökohtaisesti oleskeluluvan myöntämisen perusedellytys. Oleskelulupaa ei voida myöntää ilman voimassa olevaa matkustusasiakirjaa, vaikka oleskeluluvan myöntämisen muut edellytykset täyttyisivät.

Oleskelulupa voidaan myöntää matkustusasiakirjan puuttumisesta huolimatta mm. kansainväliseen suojeluun tai yksilöllisiin inhimillisiin syihin liittyvissä tilanteissa. Näissä tapauksissa Suomi myöntää oleskeluluvan myöntämisen jälkeen luvan haltijalle muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan. Oleskeluluvan myöntäminen työnteon perusteella edellyttää sen sijaan aina, että hakija on todistanut henkilöllisyytensä luotettavalla henkilöllisyyden osoittavalla asiakirjalla.

Muukalaispassi ja pakolaisen matkustusasiakirja ovat kansallisen passin sijasta annettavia matkustusasiakirjoja. Ulkomaalaislaissa säädetään ulkomaalaisille Suomessa myönnettävistä matkustusasiakirjoista. Muukalaispassin myöntäminen edellyttää lähtökohtaisesti sitä, että ulkomaalaisella on oleskelulupa Suomessa.

Ulkomaalaislain 134 §:n mukaan muukalaispassi voidaan myöntää Suomessa olevalle ulkomaalaiselle, jos hän ei voi saada passia kotimaansa viranomaiselta taikka jos hän on kansalaisuudeton tai jos muukalaispassin myöntämiseen on muu erityinen syy. Ulkomaalaiselle, joka on saanut oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella, myönnetään muukalaispassi. Ulkomaille olevalle ulkomaalaiselle, jolla on oleskelulupa Suomessa, myönnetään muukalaispassi Suomeen paluuta varten kadonneen tai turmeltuneen muukalaispassin tai pakolaisen matkustusasiakirjan tilalle.

Ulkomaalaislain 135 §:n mukaan pakolaisen matkustusasiakirja myönnetään ulkomaalaiselle, joka on saanut pakolaisaseman ja jonka pakolaisasemaa ei ole lakkautettu tai peruutettu.

Ulkomaalaislain mukaan työperusteista oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen on esitettävä matkustusasiakirja voidakseen saada oleskeluluvan Suomessa. Tämä sääntö koskee kaikkia hakijoita. Matkustusasiakirjan esittäminen on tarpeen, jotta henkilö voidaan luotettavasti tunnistaa. Työntekijän oleskelulupaa on haettava lähtökohtaisesti ulkomailta käsin. Jotkut turvapaikanhakijat ovat löytäneet työpaikan odottaessaan päätöstä turvapaikkamenettelyssä. Ulkomaalaisia, joiden

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 49/2020 vp

turvapaikkahakemukset on hylätty mutta jotka ovat työllistyneet Suomessa oleskelunsa aikana, koskevat siis samat säännökset kuin muitakin työperusteista lupaa hakevia. Jos ei heillä ei ole esittää matkustusasiakirjaa, he eivät nykysäännösten perustella voi saada työperusteista oleskelulupaa.

Maahanmuuttovirasto on vakiintuneessa käytännössään poikennut vaatimuksesta matkustusasiakirjan voimassa olosta työperusteisten oleskelulupien osalta, jos Suomessa olevan hakijan passin voimassaolo on lakannut oleskelulupamenettelyn aikana eikä hakijalla ole mahdollisuutta saada uutta kotimaansa passia Suomessa. Näissä tapauksissa ulkomaalaisen henkilöllisyys on tiedossa, vaikka hänen matkustusasiakirjansa ei ole enää voimassa. Maahanmuuttovirasto myöntää oleskeluluvan myöntämisen yhteydessä hakijalle muukalaispassin ensisijaisesti siinä tarkoituksessa, että oleskeluluvan saaneella henkilöllä on mahdollisuus matkustaa Suomen ulkopuolelle hankkimaan kotivaltionsa myöntämän passin. Oleskelulupa ja muukalaispassi myönnetään käytännössä enintään yhdeksi vuodeksi, jonka aikana kotimaan matkustusasiakirja on hankittava.

Muukalaispassia ei myönnetä, jos oleskeluluvan perusedellytys hakijan henkilöllisyyden selvittämisestä ei täyty, ellei kyse ole laissa säädetystä poikkeustilanteesta. Turvapaikanhakijana Suomeen tullut henkilö ei siis vapaudu matkustusasiakirjavaatimuksesta muuta lupaa hakiessaan, jos hän ei ole pystynyt todistamaan henkilöllisyyttään luotettavalla tavalla.

Helsingissä 9.3.2020

Sisäministeri Maria Ohisalo